

Л. О. Остапенко

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”
асист. кафедри цивільного права та процесу,

Е. Харахаліль

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
магістр

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ПРАВА ГРОМАДЯН У ГАЛУЗІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

© Остапенко Л. О., Харахаліль Е., 2015

Розглянуто основні положення адміністративного законодавства про виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на права громадян у галузі охорони праці в Україні. На основі порівняння адміністративного законодавства Російської Федерації та України проаналізовано загальні положення та наявні відмінності в частині виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення. Звернуто увагу на зміст адміністративно-правових норм, що передбачають відповідальність за посягання у сфері охорони праці.

Ключові слова: виконання постанови, адміністративне правопорушення, права громадян, охорона праці.

Л. О. Остапенко, Э. Харахалиль

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛНЕНИЯ ПОСТАНОВЛЕНИЙ ПО ДЕЛАМ ОБ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ, ПОСЯГАЮЩИХ НА ПРАВА ГРАЖДАН В ОБЛАСТИ ТРУДА В УКРАИНЕ

Рассмотрено основные положения административного законодательства об исполнении постановлений по делам об административных правонарушениях, посягающих на права граждан в области охраны труда в Украине. На основе сравнения административного законодательства Российской Федерации и Украины рассматриваются общие положения и имеющиеся различия в части исполнения постановлений по делам об административных правонарушениях. Уделяется внимание содержанию административно-правовых норм, предусматривающих ответственность за посягательства в области охраны труда.

Ключевые слова: исполнение постановления, административное правонарушение, права граждан, охрана труда.

L. O. Ostapenko, E. Kharakhilil

PROCEDURAL ASPECTS OF ORDER ENFORCEMENT IN CASES ON ADMINISTRATIVE VIOLATIONS OF THE CITIZEN'S RIGHTS IN A FIELD OF LABOUR IN UKRAINE

The article is devoted to the overview of main provisions of administrative legislation on order enforcement in cases on administrative violations of the citizen's rights in a field of

labour in Ukraine. On the basis of a conducted comparison of administrative legislation in Ukraine and Russian Federation general provisions and existing distinctions are analyzed taking into account order enforcement in cases on administrative violations. Besides, the attention is payed to the notion of administrative rules that regulate liability in a field of labour protection.

Key words: order enforcement, administrative violation, citizen's rights, labour protection.

Постановка проблеми. Практика діяльності органів (посадових осіб), що уповноважені організувати і забезпечувати виконання постанов про адміністративні правопорушення в галузі охорони праці свідчить, що існують розбіжності у реалізації вказаної процесуальної стадії. Ці розбіжності стали предметом для дискусій між науковцями та призвели до непорозумінь у частині ефективного застосування адміністративного законодавства до правопорушників, які порушують законодавство про працю та про охорону праці.

Мета дослідження. Здійснити аналіз теоретичних положень щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення, що посягають на права громадян в галузі охорони праці, та обґрунтувати практичну доцільність застосування норм адміністративного законодавства України у цій частині.

Стан дослідження. З питань процесуального забезпечення виконання постанов про адміністративні правопорушення, що посягають на права громадян в галузі охорони праці, існують різні за підходами та обґрунтуванням науково-теоретичні, законодавчі та практичні розробки та результати. Разом з тим, більш ніж сорокарічний період застосування однієї з процесуальних стадій адміністративного провадження (виконання постанов) потребує нових за змістом пропозицій, які спрямовані на покращення юрисдикційної діяльності органів (посадових осіб) щодо виконання та реалізації вказаних постанов. Основою для цього стали наукові праці В. Авер'янова, О. Бандурки, Ю. Битяка, І. Голосніченка, Є. Додіна, Р. Калюжного, В. Колпакова, В. Сорокіна, В. Юсупова та ін.

Виклад основних положень. Структура адміністративного процесу в Україні має доволі чіткі й певні процесуальні стадії, які за внутрішнім змістом і призначенням становлять загалом логічний комплекс процесуальних дій, спрямованих на вирішення низки процесуальних завдань [1, с. 213].

Одним із таких завдань є створення і наявність дієвого механізму для відновлення порушеного права громадянина чи юридичного права особи [2, с. 100–107].

Складовою частиною цього механізму є стадія виконання прийнятого адміністративного рішення [1, с. 214].

Серед вітчизняних і зарубіжних вчених-адміністративістів немає розбіжностей з приводу того, що ця стадія є завершальною у провадженні у справах про адміністративні правопорушення [3, с. 552, 530].

Внутрішня структура стадії виконання прийнятого в адміністративній справі рішення, зокрема щодо порушення законодавства про право на працю та охорону праці, за деякими винятками, має багато спільного в адміністративному законодавстві України та Російської Федерації.

Правовою основою виконавчого провадження є Закон України “Про виконавче провадження”, який визначає умови і порядок виконання рішення судів та інших органів (посадових осіб), що підлягають, відповідно до закону, примусовому виконанню у разі невиконання в добровільному порядку.

Законодавець визначає, що виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, які спрямовано на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що

здійснюються на підставах, способами і в межах повноважень, визначених законодавством [4, с. 195].

Згідно із Законом України “Про виконавче провадження в Україні” існують органи і посадові особи, які здійснюють примусове виконання рішень, а саме:

- Державна виконавча служба, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України;
- державні виконавці Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України;
- відділи державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби відповідних управлінь юстиції.

Якщо є обставини, які ускладнюють виконання рішення, або у разі виконання зведеного виконавчого провадження при органах державної виконавчої служби, можуть створюватися виконавчі групи в порядку, встановленому Міністерством юстиції України, до складу яких входять державні виконавці одного або кількох органів державної виконавчої служби. Згідно з наказом Міністерства юстиції України або Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції на керівника групи можуть покладатися права та повноваження, встановлені цим Законом, у виконавчому провадженні для начальників районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби відповідних напрямів юстиції.

Інші органи, відомства, організації та посадові особи здійснюють виконавчі дії у випадках, передбачених законом, на вимогу чи за дорученням державного виконавця.

Державний виконавець вживає необхідних заходів щодо своєчасного і повного виконання рішення, зазначеного в документі на примусове виконання рішення (виконавчий документ).

Виконавчими документами є письмові документи встановленої форми і змісту, які видають судові та інші юридичні органи як підставу для примусового виконання прийнятих ними рішень, постанов та інших актів [5, с. 59].

Законом України “Про виконавчу службу в Україні” передбачено документи, обов’язкові для виконання:

- 1) виконавчі листи, які видають суди, та накази господарських судів, зокрема на основі рішень третейського суду;
- 2) рішення, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах у випадках, передбачених законом;
- 3) судові вказівки;
- 4) виконавчі написи нотаріусів;
- 5) посвідчення комісій з трудових спорів, що видаються на підставі відповідних рішень цих комісій;
- 6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
- 7) рішення органів державної влади, прийняті з питань володіння і використання культових споруд і майна;
- 8) постанови державного виконавця про виконавчий збір, витрати на проведення виконавчих дій та накладення штрафу;
- 9) рішення інших органів державної влади у випадках, якщо відповідно до закону їх виконання покладено на державну виконавчу службу;
- 10) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”.

Згідно із Законом України “Про виконавче провадження в Україні”, виконавчі дії провадить державний виконавець за місцем проживання, перебування, роботи боржника або за місцем

знаходження його майна. У разі якщо боржником є юридична особа, виконання провадиться за місцем знаходження його постійно діючого органу або майна. Право вибору місця виконання між кількома органами державної служби, які можуть вчиняти виконавчі дії для виконання рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить стягувачу.

Спори про місце виконання виконавчих дій між органами державної служби не допускаються.

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, законодавцем передбачені терміни обов'язкового прийняття виконавчого документа і відкриття виконавчого провадження.

Тобто постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копію постанови протягом трьох днів вручають або надсилають особі, щодо якої вона винесена.

Чинне законодавство України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність за посягання у сфері охорони праці. До них належать:

- ухилення від участі в переговорах щодо складання, зміни або доповнення колективного договору, угоди (ст. 41-1 КУпАП);
- порушення або виконання колективного договору, угоди (ст. 41-2 КУпАП);
- ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод (ст. 41-3 КУпАП) [6].

Одночасно зазначимо, що в законодавстві Російської Федерації перелік адміністративно караних дій за посягання в галузі праці входить до глави 5 КпАП РФ “Адміністративні правопорушення, що посягають на права громадян”, що надає більше можливостей в частині правового захисту громадян (ст. 5.27-5.34 КпАП РФ) [7].

Загальним в адміністративному законодавстві України та Російської Федерації є використання штрафу як покарання за порушення законодавства в галузі праці. Зазначимо, що такий вид адміністративних правопорушень, на жаль, відсутній, що істотно пояснює перелік адміністративно-запобіжних заходів, зокрема і в галузі охорони праці.

Виконання постанови про накладення адміністративного штрафу за порушення законодавства про охорону праці має відмінності в термінах виконання. Так, у Російській Федерації цей термін встановлено не пізніше ніж через 30 днів з дня набрання чинності постанови про накладення адміністративного штрафу, або з дня закінчення відтермінування або строку розстрочки (ст. 27.10 КпАП РФ), в Україні штраф повинен сплатити правопорушник не пізніше, ніж через 15 днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі опротестування такої постанови – не пізніше, ніж через 15 днів з дня повідомлення про залишення скарги або протесту без задоволення (ст. 307 КУпАП).

Постанову про накладення штрафу надсилає посадова особа державної виконавчої служби до примусового виконання за місцем проживання правопорушника або в організацію, в якій особа, притягнута до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці, працює, навчається або одержує пенсію, для утримання суми адміністративного штрафу з його заробітної плати, винагороди, пенсії чи інших доходів.

У разі звільнення фізичної особи, залученої до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці, або неможливості стягнення суми адміністративного штрафу з її заробітної плати чи інших доходів, адміністрація організації повинна в триденний термін з дня звільнення вказаної особи або настання події, що унеможлиблює стягнення суми штрафу, повернути постанову про накладення адміністративного штрафу судді, до органу, посадовій особі, яка винесла постанову, із зазначенням нового місця роботи (якщо воно відоме) фізичної особи, залученої до адміністративної відповідальності, причини неможливості здійснити адміністративне стягнення, а також з відміткою про утримання, якщо такі утримання здійснювалися.

В Україні дотепер не вирішено питання про адміністративну відповідальність юридичних осіб, зокрема і за порушення законодавства в галузі охорони праці.

Висновки. Наявність загальних положень в адміністративному законодавстві про виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення свідчить про загальний в недалекому минулому розвиток законодавства України та Російської Федерації, а також про можливість тепер використовувати новації адміністративного законодавства Російської Федерації на користь законодавства України.

1. *Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.) В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – Х.: Право, 2010. – 624 с.* 2. *Юсупов В. А. Теория административного права. – М.: Юридическая литература, 1985. – 160 с.* 3. *Сорокин В. Д. Административно-процессуальное право: учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб: Издательство Р. Асланова. Юридический центр “Пресс”, 2008. – 571 с.* 4. *Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у двох томах: Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Юридична думка, 2004. – 584 с.* 5. *Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес: підручник для вищих навч. закладів. – К.: Літера ЛТД, 2001. – 336 с.* 6. *Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Онищенко [та ін.]; за заг. ред. О. В. Зайчука; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.* 7. *Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та допов. на 18 січня 2011 року (Відповідає офіц. текстів). – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 216 с.* 8. *Комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях / под ред. Ю. М. Козлова. – 2-е изд., перераб. доп. – М.: Юристъ, 2004. – 1116 с.*